ڕەزا حەمە بولبولەکی خۆشخوان لە گوڵزاری شیعری گۆرانییدا.. کاروان حەسەن

شیعری گۆرانی یەکێکە لە جۆرەکانی شیعری کوردی و هاوشانی شیعری دڵداری و شیعری فێرکردن و هتد..
ئەم جۆرە شیعرە زمانی ویژدانە و شان بەشانی گۆرانی ڕۆیشتووە، دیارە گۆرانی لەلای هەموو نەتەوەیەک باوە و کەس لێی بەبەش نییە، شیعری گۆرانی واتا ئەو شیعرەی بۆ گۆرانی هەڵدەبژێردرێت و ئەگەرچی خۆی هونەرمەندەکە دێت و شیعرەکە هەڵدەبژێرێت، ئەوە ناگەیەنە کە شاعیر بێت شیعر بۆ گۆرانی بڵێت بەڵکو ئەوە هونەرمەندە شیعرەکە هەڵدەبژێرێت و دەیکات بە گۆرانی، زۆرتر شیعری لیریک ئاوازیان بۆ دادەنرێت و دەکرێن بە گۆرانی بەکاردێن و بەئاسانی و بەجوانی و خۆشتر ئەچنە دڵەوە و جۆرێک لە ئاواز و مۆسیقی و ڕیتمی ناوەوە و دەرەوەی هەندە چێژبەخشە زیاتر بۆ گۆرانی دەبێ و لەبارتر و جوانترە بۆ وتن. واتا جۆرێک لەشیعر هەیە و هونەرمەند هەڵیدەبژێرێ و جۆرێک لە ئاوازی بۆ دادەنێ و دەیچڕێ.
ڕەزاحەمە یەکێکە لەو شاعیرە جواننووس و پڕ ئەزموونانەی ئەدەبی کوردی. ئەو چل ساڵێکە دەنووسێ و ژیانی خۆی ئاوێتەی شیعر کردووە، یان شیعری ئاوێتەی ژیانی خۆی کردووە. ئەو لەڕووی نووسینەوە کەم دەنووسێ بەڵام زۆر قوڵ و پڕ مانا و چێژبەخش دەنووسێ، شیعرەکانی تام و چێژی تایبەت و ڕیتم و ئاوازی پڕ جۆش و خرۆشیان تێدایە. وەک بەرهەم ڕەزا حەمە تەنیا نامیلکەیەکی بچکۆڵە بڵاو کردۆتەوە بەناوی (مۆڵبەندەکەی لەمەڵێ ئێمە)جگە لەم نامیلکەیە هیچ دیوان و بەرهەمێکی تری چاپ نەکردووە.
زمانی شیعری و شێوەی نووسینی ڕەزاحەمەی شاعیر جۆرێک لە ژیانی پڕ لەخەم و کەسەر و سۆز و غەریبی و نیشان دەدەن، خۆشەویستی و پەیوەست بوون بە نیشتمان و گەلەوە دەبەستێتەوە. سۆز و دەربرین و هاوخەمی بۆ خەڵک و گەلی خۆی بۆتە جۆرێک لە زمان و سۆزداری بە میللەت و نەتەوە،ڕەزا حەمە لەڕێی شیعرەوە سۆز و هەستی ناخی دەردەبڕێ و دەیگەیەنێ و هەموو ئەو وشە پەنگ خواردووانەی ناخی ئەو مرۆڤانەی کەتوانای دەربڕینیان نییە بەهەر هۆکارێکەوە بێت ئەم لەجیاتی ئەوانەوە دەریان دەبڕێ. یان وەک ڕەزا حەمە خۆی دەڵێ: (مرۆڤ خۆی لەخۆیدا شیعرێکی جوانە. بەڵام ئەفسوس هەموو مرۆڤێک

ناتوانێ خۆی بنووسێتەوە).
هەرلەکۆنەوە گوتراوە کە (زمان گۆرانی بووە، یان زمان شیعر بووە).
واتا زمان و گۆرانی و شیعر هەر لەکۆنەوە پەیوەندی پتەویان لەنێواندا هەبووە. نەزمان بێ شیعر دەبێ نەشیعریش بێ زمان دەبێ،
واتە (گۆرانی و شیعر و مۆسیقا هەر لە سەرەتای مرۆڤی سەرەتاییەوە سەریان هەڵداوە و پەیوەندییەکی لێک دانەبڕاو لە نێوانیاندا هەیە.
بەواتایەکی تر شیعر هەرل□ بنەچەیەوە مەزموونێکی ئاوازدارە).
بە وردبوونەوە لە چەند نموونەیەک لەشیعرەکانی ڕەزا حەمەی شاعیر باشتر و جوانتر لێیان تێبگەین.

کەس نییە لە ئێمە لەڕابردوودا و تا ڕۆژی ئەمرۆش گوێبیستی شیعرەکانی ڕەزا حەمە نەبووبێ . یان چەند نموونەیەک لە شیعرەکانی دەخەمە ڕوو.
کەم هەیە لە ئێمە چ لە ئێستا و چ لە ڕابردوودا گوێی لە دەنگە بەسۆزەکەی مامۆستا ئیبراهیم خەیات نەبووبێ و لەگەڵ گۆرانی (ئێمە گیانێکین لەدوو جەستەدا) هەست و سۆزی نەخرۆشابێ. دەقی ئەم شیعرە یەکێکە لە شیعرە جوان و پڕ سۆز و بەچێژەکانی ڕەزا حەمە. کە لەدوا دێڕی شیعرەکەیدا زۆر هونەریانە و وەستایانە ئاماژەی بەناوەکەی خۆی (ڕەزا) کردووە. ئەم گۆرانییە لە ساڵی (1983) تەلەفزیۆنی کەرکووک تۆماری کردووە. ئەمەش دەقی شیعرەکەیە بەناوی (پەیمان)

ئێمە گیانێکین لە دوو جەستەدا
وەک شیعر و ئاواز لەیەک بەستەدا
دنیا ناتوانێ لێکمان کاتەوە
مەگەرخوا بۆخۆی بمانباتەوە
ئێمە پەروەردەی یەک خۆڵ و ئاوین
بۆ یەک مەبەست و بۆیەک پێناوین
لە ناو یەکتردا توواوینەوە
ڕێبواری یەک ڕێین جیانابینەوە
پەیمانمان داوە تا لە ژینا بین
بۆتەنها ساتێ بێ یەکتر نابین
ئەگەر لەودنیاش زیندوو بینەوە
هەر وەکو ئێستا یەک ئەگرینەوە
یەک بۆیەکتری خۆراکی گیانین
لە تەنگانەدا بۆیەک قوربانین
عەشقی پیرۆزی ئێمە وەهایە
هەتا خواوندیش لێمان(ڕەزا)یە

هەر هەمان كات و هەمان ساڵ هەمان هونەرمەند گۆرانی (گەردوونی) تۆماركرد، كە دەقی شیعرەكە ئەمەیە .

ئەگەر گەردوون درۆ ناكا، بائەفسانەی خۆی بنوێنێ
جـوانێكی تر لـــە وێـنـەی تۆ لـە دنیادا بـخـولـقـێـنێ

هونەرمەندی دەنگ خۆش (بەهجەت یەحیا) شیعرێكی پڕ ئاوازی (ڕەزا حەمە)ی شاعیری كردۆتە گۆرانی و لە ئاواز و ڕیتمێكی پڕ جۆش و خرۆشدا بەدەنگە نەرمەكەی خۆی بۆمانی چڕیوە، ئەمەش شیعركەیە.

من ڕۆژانم مشتێ خەمە
شەوانەم چەپكێ ئازارە
چاوم وەكو چاوی نالی
لە دووریتا دوو ڕووبارە
تەنیایی بۆتە دایەنی
كۆرپەی حەز و خەونەكانم
كەس گوێ ناگرێ لە ئاوازی
هەنسك و كوڵی گریانم
لەگەڵ كام ڕووباردا بڕۆم
بەرەو كام ئاسمان هەڵفڕم
كە پابەندی غەریبی بم
شوێن پێی كام خۆزگە هەڵگرم

تێبینی هونەرمەند بەهجەت یەحیا دوو سێ كۆپڵە شیعری خوالێخۆشبوو (شێركۆ بێكەسی) تێهەڵكێش بە گۆرانییەكە كردووە. بەڵام شیعرەكەی شێركۆ بێكەسی كردووە بە مقامێك لەكۆتایی گۆرانییەكەدا.

هونەرمەند خالید ڕەشید چەند شیعرێكی ڕەزا حەمە كردۆتە گۆرانی و خەمەكانی غوربەتمان بۆ هەڵدەڕێژێ، ئەمەش دەقی شیعری غوربەت:

بێ ڕەنگ و بۆیە، جیهانی غوربەت
پڕە لە تاسە و هەنسك و حەسرەت
كـــە مـــن ڕۆحـــەكەم لە كوردستانە
بە من چی خۆشی ئەم هەندەرانە
بێ ناز و بێ كەس، بێ دۆست و هاودەم
بوومەتە هاوڕێی گیانی خەم
هێندەم نۆشیوە تاڵی جودایی
بوومەتە پاشای دنیای تەنیایی
بێ كۆڕ و دەستە و ماڵ میوانم
بە بێ هاوخوان و بێ دیوەخانم
مەڵێن هاوارم بەسەر زاریە
بوونم وا بەستەی كوردەواریە

من خۆشی ژیان نەیخ□□تاندم
دەستی زۆرداری دەری پەڕاندم
بێ داڵدە و چارەم، نیمە دەرەتان
لەوێ ڕۆح کێشان، لێرە ڕۆح سووتان

هونەرمەند خالید ڕەشید ئاوازێکی پڕ لە سۆزی بۆ شیعرێکی ڕۆمانسی ڕەزاحەمە داناوە و هەرخۆشی چریویەتی بەناوی (بووکی ئێوارە) ئەمەش دەقی ئەو شیعرەیە و چێژێکی تایبەتی هەیە.

بەرامەی پاش بارانی کەم
لە لاملی جوانت ئەدەم
دەتکەم بە بووکی ئێوارە و
زەرد□ پەڕت ل□ بەرئەکەم
شەو جێی شیعرت بۆ ڕادەخەم
تریفەی مانـگـت پیـادەدەم
ئەستێرە بۆت بجریوێنێ
فریشتەی خەو بتنوێنێ
نەرمە با شەپۆلی قژت
بەسەر ڕووتا ببا و بێنێ
خۆشەویستیم بێتە خەوت و
سپێدە بەئاگات بێنێ
ئەگەر ئەم دنیا گوڵێک بێ
تۆی ئافرەت ڕەنگ و بۆیەتی
هەرکەسێکیش تۆی خۆشنەوێ
دیارە ڕقی لە خۆیەتی

دیسان هونەرمەند خالید ڕەشید شیعرێکی تری ڕەزا حەمە دەکاتە گۆرانی بەناوی (سۆفی) دا بەدەنگە پڕ سۆزەکەی خۆی چریوە و بە پ□یف□ س□نگین و ناسک و جوانەکانی ڕەزا حەمە ئاشنامان دەکات. ئەمەش دەقی شیعرەکەیە.

هەی بەسۆفی مەزهەبی دوو چاوت بم
وەی بە شێخی تەریقەی دوو لێوت بم
سوتانی ڕۆحەکەم، لەسینەم وەدەربێ
گڕی عەشق لەباڵای ئەم دنیا بەرد□ بێ
خۆشەویستیم پەیامێکی ئاسمانییە
بۆ تۆ سووتان شەهادەت و قوربانییە
من نە مەمم نە فەرهادم نە دێوانەم
پێغەمبەری خۆشەویستی ئەم زەمانەم

لەدەداری سەردەم ناچێ ئەم عەشقەی من
ئەفسانەیە، داستانێکە گەورە و مەزن

هونەرمەند کاوە حەمە ساڵح دەقێکی شیعری ئازا حەمەی کردەتە گۆرانی و لە ناخێکی پڕ هەست و سۆزی غوربەت و دووری لە گەل و نیشتمان بە دەنگە زوڵاڵەکەی بۆمانی چڕیوە. ئەمەش دەقەکەیە بەناوی (غەریبی)

گەر غەریبی چاوم بوایە
لەمێژبوو دەرمـهـێنابوو
هیوای ئایندەم نەبایە
ئێستا ئێسکیشم نەما بوو
غەریبی ژانە، خورپەیە
سووتانێکی بێ کڵپەیە
خەزانی توشیی و نەهاتە
وشکە گریان، مەرگەساتە
گێژاوی گەمێکی مەنگە
تونێلی تاریکی و مەرگە
زامێکە تابڵێی بەسوێ
هاوارێکە ناگەتە جێ

هەر هونەرمەند کاوە حەمە ساڵح بەدەنگە خۆش و پڕ لە حەماسەکەی دەقێکی تری وەرگرتووە و بە ئاوازێکی پڕ جۆش و خرۆش بەدەنگە خۆشەکەی بۆمان دەچڕێ و کارەساتی ئەنفالمان بۆ دەگێڕێتەوە. ئەمەش دەقەکەیەتی:

ئەگەر وتیان هەواری کاروانی ئێوە بۆچی دوورە
ئەگەر وتیان داروبەردی وڵاتەکەی لەمەڕ ئێوە بۆچی سوورە
هەموو هاوارکەن بەجارێ
بڵێن، چونکە:
لەئاسمانی مەڵبەندەکەی لەمەڕ ئێمە
لەجێی باران خوێن دەبارێ، خوێن دەبارێ
خوێن دەباری

جگە لەم بەرهەمانەی سەرەوە کە باس کران هونەرمەندی تریش شیعری ئازا حەمەیان کردووەتە گۆرانی و چڕیویانە وەک (ناسری ڕەزازی) شیعری (هێ هەزێکەم دەنگی زوڵاڵی تۆ نەبێ) و زاهی جەلال و جیهان ئیبراهیم خەیات و کیژان ئیبراهیم خەیات و هی تر.

کاروان حەسەن / هەولێر

(1/1/2022)